خێڵ و ئـــایینی خێڵ.. ئـــاراس سەعید

تەوتەمیزم وەکو یەکەمین ئایینی هۆزە سەرەتاییەکان

“تەوتەمیەت” یەکەمین سیستمی ئایینی دادەنرێت لە مێژووی هزری مرۆڤدا، تەوتەمیزم سیستمێکی ئایینی و خێڵایەتیە، واتا: ئایینی گروپێکە کە کۆمەڵگایی سەرەتایی ژیانی ئایینی و دونیایی خۆیان لەسەر ڕێکخستووە.

خێڵ دامەزراوەیەکی لە خێزان گەورەترە و پکێهاتەیەکی خۆجیێ ناوچەییە، کە ئەندامەکانی پەیوەندی خوێن و هاوسەرێتی وابەستەی کردوون.

ئەنثرۆپۆلۆژیستەکان، هۆکاری پەرەستنی تەوتەم دەگەڕێننەوە بۆ ئەوەی، کە مرۆڤی سەرەتایی بەشێوەی گروپ گروپ و خێڵ لەناو جەنگەڵەکاندا ژیاون، بەهۆی ترسیان لە ئاژەڵ و ڕوەک و کارەساتی سروشتی هەریەک لەو شتانەی ل□ بەرامبەردا هەستیان بەمەترسی کردووە وەکو خودایی گروپەکە دەستنیشان کراوە، بەڵام بەشێوەیەکی گشتی ئاژەڵ و ڕوەک ب□ تەوتەم گیراوە. (ئاشکرایە، مرۆڤ بەهۆی توانای زاڵنەبوونی بەسەر سروشتدا، سەرچاوەکانی ئەو ڕوداوانەی بۆتە هۆی ما یەی متەرسی دڵەڕاوێکی مرۆڤ، پەرستوونی)

تەوتەم لەڕووی ئایینیەوە بەپارێزگار و ڕۆزی بەخشی خێڵ لەقەڵەم دەدرێت.

لەڕوی کۆمەڵایەتیەوە بەپشتی یەکەمین ڕەچەڵەکی خێڵ هەژمار دەکرێت، بەم شێوەیە هەر گروپ و خێڵێک هەڵگری ناوی تەوتەمەکەیەتی.

خێڵی تەوتەمی لەڕووی کۆمەڵایەتیەوە پەیوەندی خوێن و دەمارگیری بەیەکەیەکیانەوە دەبەستێت، سمبول ونیشانەیی تایبەتی تەوتەمەکەیان لاپیرۆزە، واتا: هەرگروپێک ئاڵا و پەیکەر و نیشانەی تایبەتی خۆیان هەیە، کە گوزارشت لە تەوتەمەکەیان دەکات. خێڵە سەرەتاییەکان لەکاتی سەرکەوتنی جەنگ و زیادبوونی بەربوومدا سروت و ئاهەنگی تایبەتیان هەبووە و هەموو هێزەکانی سەرکەوتن دەگەڕێننەوە بۆ تەوتەمەکە، کەسی ئازاو بوێر “ماننا” ل□ تەوتەمەکە وەردەگرێت، “ماننا” بەواتایی: ڕوحی خودایی یان کاریزما، سەرکەوتن و مانەوەیی زۆری لەژیان دەگەڕێتەوە بۆ بونی ڕوحی خودایی یان “ماننا” ک□ تەوتەمەکە پێ بەخشیوە. خێڵە سەرەتاییەکان سروتی ئاینی و مەڕاسیمیان هەبووە و قوربانی و ئاهەنگیان گێڕاوەو بەدەوری

تەوتەمەکەدا سەمایان کردووە.

تەوتەمیزم و کۆمەڵگایی (خودایی) ئایینی:
لەکۆمەڵگایی سەرەتایەکاندا تاک وەکو: ئەوێکی توێنراو لەناو "ئەوانی" گروپەکەیی ژیانی کردووە.
واتا: نامۆبوونی تاک و تواندنەوەی من لەناو ئەوانی تردا، بۆ وەرگرتنەوەی شوناس و ئینتمایەک لە ئایین و خێڵەکەیەوە.
تاک لەکۆمەڵگایی سەرەتایی و خێڵەکێیەکاندا وابەستەیی ئیتێکی گشتیە، واتا مامەڵەیی تاک لەنێوگروپدا دەبێتە کەسێکی سەربەوان وابەستەیی ئیتیک و ئاینی گشتی دەبێت، ئەو ڕۆڵە دەگێڕێت، کە کۆمەڵگا بەسەری سەپاندووە،و بە جۆرێک هەڵسوکەوت دەکات کە ئەوانی تر لێی ڕازیبن.
ژیان لە خێڵی تەوتەمیزمدا بەشێوەیەکی گەلەیی دەبێت، هەمووان یەک خودا دەپەرستن و هیچ بیروباوەڕێکی پێچەوانە بوونی نیە، یان لەگەڵ (ئێمەیت یان دوژمنمانی.)
تەوتەمیەت لەکلتوری کوردیدا
بەشێوەیەکی ڕێژەیی گروپی تەوتەم پەرست لەفۆڕمی جیاواز و فۆڕمی نوێدا لەکلتوری ئێمەدا تەوتەم پەرست دەبینرێت.
خێڵە کوردییەکان دامەزراوەیەکی لۆکاڵی و خۆجێی بچوکن، کە تاک تێدا تواوەتەوە و ئینتما و شوناسی لێوەر دەگرێتەوە. ستراکتۆر و ژێیرخانی کلتووری و سیاسی ئۆبێکتیفی ئەقڵیەتێکی خۆجێی بچوکە، بەرهەمی دیوەخان و تەکییە و خەیاڵ و خەیاڵدانی خێڵە، کە سوبێکتی کاریگەرن لە بەرهەمهێناوەی سەرخانی سیاسی و کلتوور و ئیتیکی ک□م□□□ی. "ئەبوبەکر حەسەن" بەم شێوەیە دەربارەی خێڵ دواوە:"خێڵ بوونێکە لە خوێن و هاوسەرگیریدا، بوونێکی پێش نەتەوەو پێش دەوڵەتییە، بوون و جوگرافیا و ڕوحێکی پێش نەتەوەو سەر بەناسنامەو حیکایەت و گێڕانەوەی لۆکاڵین لەناو و پشت پەیوەندی خزمخواهیدا"
بەشێوەیەکی ڕێژەیی گروپ و خێڵی تەوتەم پەرست د لەفۆڕمی جیاواز و فۆڕمی نوێدا لەکلتوری ئێمەدا دەبینرێت. دامەزراوە سەرخانی سیاسی لەسەر بنەمای بوونیادێکی خۆماڵی و خۆجێی و ئەقڵیەتێکی خێڵەکی دامەزراوە.
کاتێک دەوڵەت، حیزب، خێڵ، کەسانێک ژێدەرو ئینتماو باوەڕیی پاوانکراوی ئەوانەبێت، بەرژەوەندی حیزب و نەتەوە و خێڵ تاکە پێوەری بەهاداری کەسانێک بێت بۆ هەڵسەنگاندنی حەقیقەت، ئاڵا و سەرۆک خێڵ و سمبولەکانی، گروپێک لەڕوانگەیانەوە بەپیرۆز بزانرێت، وەها کەسانێک خاوەنی ئایینی تەوتەمیزمن و تەوتەم دەپەرستن.
بۆ درکردنی ئەم خاڵە دەبینین بەچی شێوەیەک سیستمی حیزب و

خێڵەکانی هەرێمی کوردستان هەزاران مرۆڤ دەکەنە ژێر کۆنترۆڵی خۆیانەوە و ناچاریان دەکەن بە قوربانیکردنی هەستی کەماڵی مرۆڤانەی خۆیان لەسەر بنەمایی؛ خێڵی من، حیزبی من، چ لەسەرحەقە، دووبارە تواندنەوەو نامۆکردنی تاک و بچوکردنەوە و سنوردارکردنی تەفرکرین و تێڕامان بە ئاستی خۆجێی و ناوچەیی، هاوشێوەیی خێڵی تەوتەمیزم، تاک لە جەوهەری خۆی نامۆ دەبێت، ڕەفتار و هەڵسوکەوتی تاک بە پڕۆسەیەکی خودی ئەکتیڤدا ناڕوات، بەڵکو تاکەکی پاسیڤ و کارلێکراو و ئیزدواجی و دووفاقی بەمەبەستی ڕازی کردنی ئەوانی دی هەڵسوکەوت ئەنجام دەدات.
دەبینین هەمان شێواز و لۆژیکی تەوتەویزم لەکلتوری ئێمەدا بوونی هەیە، یان لەگەڵ خێڵی ئێمەی یان لەگەڵ حیزبی ئێمەیت، یان دوژمنمانی.
سەرکەوتنەکانی گروپ دەگەڕێننەوە بۆ “مانا” سەرکردە دەبێتە “کارێزما”.
دەبینین چۆن لەیادی حیزب و لەدایک بوونی سەرکردەو ڤستیڤاڵەکاندا وەکو بوکەڵە بەدەوری ئاڵایەکدا سەما دەکەن.
کوشتن و دوژمنایەتی گروپە جیاوازەکان، لەژێر ئینتمایی ڕەگەز و بیروڕایی جیاواز و شەڕەپەڕۆ ئاکاریی خێڵی تەوتەمیزمە، کە سیستمی کۆمەڵایەتی حیزب و خێڵەکوردیەکان بەشێوەیەکی کوشندە کۆمەڵگایی کوردیان بەرەو داڕزان و داڕمانێکی گەورەیی ئەخلاقی بردووە.
“سیگمۆند فرۆید” لە بۆ چونەکانی خۆیی بەرامبەر وابەستەیی خوێن و دەمارگیری و خزمایەتی لەگروپی تەوتەمیزمدا، دەڵێت؛ “شتێک نامێنێتەوە بەناوی هەستی خۆشەویستی بەمرۆڤایەتی، جگە لەخۆشەویستیەکی ئاژەڵی لەتەوێلەیەکی خزمایەتی و لەشێوازی گروپدا”. وابەستەیی کۆمەڵایەتی لەناو گروپەکانی خێڵ، حیزب، نەتەوە، بناغەیی داکوتینی هزری فاشیزم و ڕاسیزم و ناسیۆنالیزمە.
مرۆڤ لەناو گروپەکەی خۆیدا، تەنها خۆشەویستی بەکەسانی هەمان جۆر و ڕەگەزی خۆی هەیە هەمیشە لەژێر کاریگەری کەسێتی و چینایەتی و لەڕوانگەی سۆز و عەتفەوە خوێندنەوە بۆ بەها گشتیەکان دەکات.
واتا؛ لەدیدی خۆی و گروپەکەیی خۆیەوە کە وابەستەیی ئیتنێکی دەستە جەمعیە، هەموو کلتور و نەریتەجوانەکان نەفی دەکاتەوە. لەدیدی خۆیەوە بەها ڕاستەقینەکان بەدرۆ دەخاتەوە ئەمەش چەشنێکە لەدۆگمایی و شکستی مۆڕاڵ و هەنگاونانە بەرەو فاشیزم، کە مرۆڤ جۆرەکەیی خۆی وەکو باڵاترین و کامڵترین بونەوەری سەرزەوەیی پێناسە دەکات.

بەسود وەرگرتن لەم سەرچاوانەی خوارەوە

سيجموند فرۆيد: الطوطم الحرام

ئەبوبەكر حەسەن: ڕەخنە لە عەقڵى سياسى كوردى

خەياڵدان و قەڵەمڕەوى خێڵ

عەلى وەردى: لێكۆڵينەوەيەك لە سيۆسۆلۆژياى مەعريفە. و: د.نەوزاد ئەحمەد

erich from:psychoanalysis and religion